

ΠολΔ 905 § 2, καθώς και άρθρο 5 § 2 του Κανονισμού ΕΚ 44/2001

Η ελληνική δημόσια τάξη ως λόγος αποκλεισμού της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης

Κατ' ανάθεση ερευνητική επιστημονική μελέτη
για την κάλυψη βιβλιογραφικού κενού
(γνωμοδότηση)

Κώστας Ε. Μπέης
Ομότιμος Καθηγητής
της Πολιτικής Δικονομίας
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Νέστωρ Ε. Κουράκης
Καθηγητής
της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ενάγγελος Κ. Μπέης
Δικηγόρος

Ενάγγελος Ν. Κουράκης
Δικηγόρος

1.

Αφετηρία προβληματισμού

1.1. Τέθηκε υπ' όψη μας ότι με απόφαση που εκδόθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2003 από αγγλικό δικαστήριο (High Court of Justice) μεταξύ διαδίκων πρώην συζύγων, που έχουν αποκλειστικώς την ελληνική ιθαγένεια, υποχρεώθηκε ο εναγόμενος, βάσει κανόνων του αγγλικού δικαίου, να καταβάλει στην ενάγουσα πρώην σύζυγό του τα ακόλουθα χρηματικά ποσά:

(α) £ 1.700.000 για την αγορά σπιτιού (οικογενειακής στέγης) στην Αγγλία για τη διαμονή της ενάγουσας και των τέκνων των,

(β) £ 1.515.000 ως εφάπαξ διατροφή της ενάγουσας πρώην συζύγου, και

(γ) £ 100.000 για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων των αστικών και ποινικών δικών που εκκρεμούν στην Ελλάδα εναντίον της πρώην συζύγου, ύστερα από αγωγές και εγκλήσεις εταιριών, των οποίων είναι εταίρος ο καταδικαζόμενος σ' αυτήν την πληρωμή σύζυγος.

Επιπροσθέτως τέθηκαν υπ' όψη μας και τα ακόλουθα πραγματικά γεγονότα, όπως τα περιέγραψε ο εναγόμενος σύζυγος.

(α) ότι ο Αγγλος Δικαστής επίδικασε υπέρ του νικητή διαδίκου 100.000 λίρες (περίπου 150.000 Ευρώ) ως έξοδα για εκκρεμούσες και για μελλοντικές δίκες που διεξάγονται ή που θα διεξαχθούν στην Ελλάδα. Όρισε δε, ότι αν ο ηττηθείς παραιτηθεί από τα δικόγραφα και τα δικαιώματα της αγωγής και επιπλέον φροντίσει να "κλείσουν" και οι εκκρεμείς ποινικές δίκες, τότε το ποσό αυτό δέν θα είναι απαιτητό.

(β) ότι ο Αγγλος Δικαστής εξέδωσε την απόφαση διατροφής βασιζόμενος σε απόρρητα έγγραφα τρίτων ή και του συζύγου (Hildebrand documents). Σύμφωνα με την κρίση του Άγγλου Δικαστή, η χρήση των εγγράφων αυτών, η υποκλοπή και χρήση των οποίων συνιστά ποινικό αδίκημα κατά το ελληνικό δίκαιο, δέν είναι αντίθετη στο αγγλικό δίκαιο. Πε-

ραιτέρω ο Άγγλος Δικαστής "αγνόησε" προσωρινή διαταγή του Έλληνα Δικαστή που απαγόρευε τη δικαστική χρήση αυτών των εγγράφων, καθώς και

(γ) ότι ο Άγγλος Δικαστής φέρεται να εκφράστηκε σε παρεμφερή δίκη με δυσμενή σχόλια κατά του συζύγου. Ακόμη, ο ίδιος δικαστής άσκησε πίεση στους μετόχους των εταιριών (που συμμετείχαν ως παρεμβαίνοντες) προκειμένου να φροντίσουν να κλείσουν όλες οι εκκρεμείς - ποινικές και αστικές - δίκες στην Ελλάδα. Τέλος, ο σύζυγος παρέστη άνευ δικηγόρου στο δικαστήριο, διότι δεν είχε τα απαιτούμενα κεφάλαια (περίπου 350.000 λίρες) που απαιτούνταν για το διορισμό δικηγόρου.

Ήδη απειλείται η επιδίωξη της αναγκαστικής εκτέλεσης αυτής της απόφασης σε περιουσιακά αντικείμενα του εναγομένου που βρίσκονται στο ελληνικό έδαφος.

2.

Ερωτήματα

2.1. Επειδή στην επιστήμη και στη νομολογία δεν έχουν εξεταστεί ακόμη τα σχετικά νομικά ζητήματα με την ιδιαιτερότητα που εδώ προβάλλονται, και με την αντιστοίχως απαιτούμενη επιστημονική τεκμηρίωση, μας ζητήθηκε να επιμεληθούμε επιστημονικής μελέτης ad hoc, την οποία να δημοσιεύσουμε σε νομικό περιοδικό, προς κάλυψη του σχετικού βιβλιογραφικού κενού, αναφορικά με το ερώτημα αν εμπίπτουν στον κατα το άρθρο 905 § 2 ΠολΔ αποκλεισμό της κήρυξης της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης, εξ αιτίας αντίθεσής της στην ελληνική δημόσια τάξη, οι περιπτώσεις που αυτή η αλλοδαπή απόφαση, αναφορικά με την επίδικη αξίωση διατροφής της ενάγουσας συζύγου:

(α) δεν εφάρμοσε το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο, ως το κατα τα άρθρα 14 και 15 του ελληνικού αστικού κώδικα δίκαιο της κοινής ιθαγένειας των διάδικων συζύγων, αλλά το αλλοδαπό ουσιαστικό δίκαιο της χώρας του αγγλικού δικαστηρίου που δίκασε,

(β) στηρίχθηκε σε αποδεικτικά έγγραφα, τα οποία, κατα τρόπο αντίθετο στα χρηστά ήθη, είχαν υποκλαπεί από την κατοχή του εναγομένου συζύγου, και μάλιστα παρά την απαγόρευση χρήσης των με προσωρινή διαταγή ελληνικού δικαστηρίου, και

(γ) καταδίκασε σε προκαταβολή δικαστικών εξόδων για αστικές και ποινικές δίκες που εκκρεμούν στην Ελλάδα εναντίον της φερόμενης ως δικαιούχου αυτής της προκαταβολής.

2.2. Σε συνάρτηση με τα προαναφερόμενα ερωτήματα μας ζητήθηκε να εξετάσουμε επιπροσθέτως ή με περισσότερη έμφαση και τις ακόλουθες πτυχές:

(α) Αν κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου ή του εθνικού ελληνικού δικαίου ρυθμίζουν την αναγνώριση του δεδικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας της προαναφερόμενης απόφασης του Άγγλου Δικαστή στην Ελλάδα.

(β) Αν επιτρέπεται ν' αναγνωριστεί στην Ελλάδα απόφαση που επιδικάζει α priori ποσό για δικαστικά έξοδα που θα προκύψουν λόγω δικών στην Ελλάδα ή μήπως κάτι τέτοιο προσβάλλει την ελληνική δημόσια τάξη, αφού μόνα αρμόδια για τον καθορισμό τέτοιων εξόδων είναι τα ελληνικά Δικαστήρια.

(γ) Σε κάθε περίπτωση, ακόμη κι αν η απάντηση στο προηγούμενο ζήτημα είναι καταφατική, αν μπορεί -σε κάθε περίπτωση- να αναγνωριστεί στην Ελλάδα απόφαση που επιβάλλει στον ηττηθέντα (στην αγγλική δίκη) διάδικο να καταβάλει στο νικητή 100.000 λίρες για την περίπτωση που ο πρώτος δεν παύσει τις δίκες που είχε ξεκινήσει στην Ελλάδα. Μήπως μία τέτοια απόφαση προσβάλλει ευθέως το δικαίωμα του ηττηθέντος για ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη και επιπλέον συνιστά και έμμεση επέμβαση του άγγλου Δικαστή στη δικαιοδοτική λειτουργία τρίτου κράτους;

(δ) Μπορεί να αναγνωριστεί στην Ελλάδα απόφαση που εκδόθηκε επί τη βάση παρανόμως κτηθέντων (κατά το ελληνικό δίκαιο) αποδεικτικών μέσων, ή μήπως η αναγνώριση μιας τέτοιας απόφασης θα ήταν αντίθετη στην ελληνική δημόσια τάξη;

(ε) Έχει σημασία αν ο Άγγλος Δικαστής "αγνόησε" την προσωρινή διαταγή του Έλληνα δικαστή, που απαγόρευε στην πρώην σύζυγο να αντιγράψει και να χρησιμοποιήσει τα απόρρητα έγγραφα τρίτων προσώπων;

(ς) Μπορεί μια τέτοια συμπεριφορά να θεωρηθεί ως μεροληπτική και άρα ως παραβίαζουσα την αρχή της δίκαιης δίκης; Παίζει ρόλο αν ο διάδικος δέν ζήτησε εγκαίρως την εξαίρεση του εν λόγω δικαστή;

(ζ) Παραβιάζεται η αρχή της δίκαιης δίκης αν ο διάδικος παρέστη αυτοπροσώπως, επειδή δέν είχε τα απαιτούμενα κεφάλαια για να καλύψει τα έξοδα της δίκης;

(η) Θα μπορούσε η απόφαση να μή τύχει αναγνώρισης στην Ελλάδα, αν υποτεθεί οτι ο Άγγλος Δικαστής εσφαλμένως εφήρμωσε το αγγλικό δίκαιο, αντί του ελληνικού;

(θ) Έχει σημασία για τη δεκτικότητα αναγνώρισης στην Ελλάδα της προαναφερόμενης απόφασης του Άγγλου Δικαστή, το γεγονός οτι υπήρχε προγαμιαίο συμβόλαιο, το οποίο ο Άγγλος Δικαστής αγνόησε;

3.

Απαντήσεις

3.1.

Το εφαρμοστέο δίκαιο για την κήρυξη της εκτελεστότητας στην Ελλάδα απόφασης αγγλικού δικαστηρίου για εφ' άπαξ διατροφή πρώην συζύγων

3.1.1. Για την κήρυξη της εκτελεστότητας στην Ελλάδα αποφάσεων αγγλικών δικαστηρίων, που εκδόθηκαν μετά την 1η Μαρτίου 2002 για αστικές διαφορές, εφαρμόζεται κατ' αρχήν ο κανονισμός ΕΚ 44/2001 (άρθρα 66 § 2 και 76), εκτός αν αντικείμενο της διαφοράς είναι οι περιουσιακές σχέσεις συζύγων (άρθρο 1 § 2 εδ. β' του Κανονισμού).

3.1.2. Όμως, στη συνέχεια, το άρθρο 5 § 2 του Κανονισμού ΕΚ 44/2001 ορίζει οτι πρόσωπο, που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος «ως προς υποχρεώσεις διατροφής, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου, όπου ο δικαιούχος της διατροφής έχει την κατοικία ή τη συνθήκη διαμονή του ή, εφόσον πρόκειται για αγωγή παρεπόμενη δίκης, σχετικά με την προσωπική κατάσταση, ενώπιον του δικαστηρίου που κατα το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή έχει διεθνή δικαιοδοσία στην περίπτωση της δίκης αυτής, εκτός αν η διεθνής αυτή δικαιοδοσία θεμελιώνεται μόνο στην ιθαγένεια ενός των διαδίκων».

Υπο την ισχύ παρόμοιου πλέγματος διατάξεων κατα τη Σύμβαση των Βρυξελλών, στην υπόθεση Antonius van den Boogaard κατά Paula Laumen, όπου Άγγλος Δικαστής είχε επιδικάσει στην αιτούσα συνολικό ποσό (lump sum) ως διατροφή, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είχε δεχθεί πως (§ 22) «αν προκύπτει οτι μια παροχή προορίζεται να εξασφαλίσει τη συντήρηση του ευρισκομένου σε ανάγκη συζύγου ή αν οι ανάγκες και οι πόροι εκάστου των συζύγων λαμβάνονται υπόψη για να προσδιοριστεί το ύψος της παροχής, η απόφαση έχει σχέση με υποχρέωση διατροφής. Αντιθέτως, όταν η παροχή αφορά μόνον τη διανομή αγαθών μεταξύ των συζύγων, η απόφαση αφορά τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων και συνεπώς δέν μπορεί να εκτελεστεί κατ' εφαρμογήν της Συμβάσεως των Βρυξελλών», καθώς και πως (§ 27) «απόφαση, εκδοθείσα στο πλαίσιο δίκης διαζυγίου και διατάσσουσα την εφ' άπαξ καταβολή ενός χρηματικού ποσού, καθώς και τη

πί τη βάσει
ή μήπως η
άξη;
του Έλληνα
ποιοί τα α-

ς παραβιά-
ίως την ε-
σώπως, ε-

ποτεθεί οτι
;,
φερόμενης
ι, το οποίο

δικαστη-
ζεται κατ'
ς διαφο-

οτι πρό-
σε άλλο
ύ τύπου,
εφόσον
ενώπιον
σία στην
ινο στην

ξελλών,
ικαστής
ριο των
σορίζε-
ινάγκες
νος της
ταροχή
ιουσια-
ς Συμ-
ο δίκης
και τη

μεταβίβαση της κυριότητας ορισμένων αγαθών του ενός συζύγου προς τον πρώην σύζυγο του, πρέπει να θεωρηθεί ως αφορώσα υποχρεώσεις διατροφής, και συνεπώς ως εμπόπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, εφόσον έχει ως αντικείμενο την εξασφάλιση της συντηρήσεως του ανωτέρω πρώην συζύγου». Μάλιστα ως προς το γεγονός ότι το Αγγλικό Δικαστήριο διέταξε τη μεταβίβαση κάποιων περιουσιακών στοιχείων το ΔΕΚ διευκρίνισε στην § 5 της προαναφερόμενης απόφασης πως «ομοίως, το γεγονός ότι η απόφαση που ζητήθηκε να κηρυχθεί εκτελεστή διατάσσει επίσης τη μεταβίβαση της κυριότητας ορισμένων αγαθών μεταξύ των πρώην συζύγων δέν μπορεί καταμείζονα λόγο να θέσει υπό αμφισβήτηση τον χαρακτήρα της αποφάσεως αυτής ως διατροφής. Συγκεκριμένα, πρόκειται απλώς περί σχηματισμού ενός κεφαλαίου για να εξασφαλιστεί η συντήρηση του ενός από τους συζύγους».

Στην υπό κρίση υπόθεση, ο Άγγλος Δικαστής επιδίκασε όντως διατροφή της συζύγου. Ως εκ τούτου, σε σχέση με την εκτέλεση της συγκεκριμένης απόφασης στην Ελλάδα, εφαρμοστέος είναι ο Κανονισμός των Βρυξελλών.

3.2.

Η έννοια της δημόσιας τάξης κατά το ευρωπαϊκό δίκαιο

Υπο το κράτος παρόμοιων ρυθμίσεων της Σύμβασης των Βρυξελλών, το ΔΕΚ, σε μια σειρά αποφάσεών του, με προεξάρχουσα εκείνη στην υπόθεση Krombach κατά Bamberški, οριοθέτησε την έννοια της δημόσιας τάξης και δέχθηκε ότι θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά,¹¹ καθόσον αποτελεί εμπόδιο στην επίτευξη των σκοπών της Σύμβασης, που είναι μεταξύ άλλων η ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων μέσω της θεσπίσεως απλής και ταχείας διαδικασίας περιαφής εκτελεστήριου τύπου.¹² Περαιτέρω το ΔΕΚ έχει διευκρινίσει ότι η ρήτρα της δημόσιας τάξης θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις,¹³ η δε διαδικασία αυτή της αναγνώρισης και εκτέλεσης συνιστά αυτόνομο και ανεξάρτητο σύστημα, και η εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού θα πρέπει για λόγους ασφάλειας δικαίου να είναι ομοιόμορφη στα κράτη μέλη. Γι' αυτό, και μεν τα Κράτη Μέλη είναι ελεύθερα να καθορίσουν το περιεχόμενο της δημόσιας τάξης, με βάση τα εθνικά τους δίκαια, όμως τα απώτερα όρια, μέσα στα οποία μπορεί να κινηθεί αυτή η ευχέρεια, ελέγχεται από το ΔΕΚ.¹⁴ Επομένως, για να μην αναγνωρισθεί αλλοδαπή απόφαση, προερχόμενη από Κράτος Μέλος, απόφαση στο πλαίσιο του Κανονισμού ΕΚ 44/2001, για λόγους δημόσιας τάξης, θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις: (α) η απόφαση να αντίκειται στην εθνική δημόσια τάξη του κράτους υποδοχής και (β) αυτό που το κράτος υποδοχής θεωρεί ως "δημόσια τάξη" να θεωρείται ως δημόσια τάξη και μέσα στο πλαίσιο του Κανονισμού των ΕΚ 44/2001.

¹¹ Υπόθεση C-7/98, Dieter Krombach κατά Andr Bamberški, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2000 σελίδα I-01935

¹² βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 2ας Ιουνίου 1994, C-414/92, Solo Kleinmotoren, Συλλογή 1994, σ. I-2237, σκέψη 20, και της 29ης Απριλίου 1999, C-267/97, Coursier Συλλογή 1999, σ. I-2543, σκέψη 25

¹³ αποφάσεις της 4ης Φεβρουαρίου 1988, 145/86, Hoffmann, Συλλογή 1988, σ. 645, σκέψη 21, και της 10ης Οκτωβρίου 1996, C-78/95, Hendrikman και Feyen, Συλλογή 1996, σ. I-4943, σκέψη 23

¹⁴ Krombach, 20-23

Το ΔΕΚ δέν έχει καθορίσει, κατα τρόπο εξαντλητικό, τί συνιστά δημόσια τάξη στο πλαίσιο του Κανονισμού ΕΚ 44/2001 ή, προηγουμένως, της Σύμβασης των Βρυξελλών. Έχει όμως με σαφήνεια περιλάβει στην έννοιά της τα θεμελιώδη δικαιώματα. Συγκεκριμένα, το ΔΕΚ έχει αποφανθεί πως «κατά παγία νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο. Συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται απο τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των Κρατών Μελών, καθώς και απο τις ενδείξεις, τις οποίες παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργασθεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα Κράτη Μέλη. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών¹⁵ έχει συναφώς προέχουσα σημασία».

Επομένως το ΔΕΚ αναγνωρίζει πως το Δικαστήριο Κράτους Μέλους έχει εξουσία ν' αρνηθεί την αναγνώριση του δεδικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας απόφασης άλλου Κράτους Μέλους που εκδόθηκε κατα παράβαση θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να επισημανθεί πάντως οτι η ΕυρΣΔΑ ναι μεν παίζει σημαίνοντα ρόλο, αλλά δέν είναι καθοριστικής σημασίας. Οι δε αποφάσεις του ΕυρΔικΔΑ είναι αναμφίλεκτα σημαντικός οδηγός, αλλά σε πολλά θέματα που το τελευταίο ενδεχομένως επιδεικνύει κάποιο δισταγμό στη λήψη ρηξικέλευθων αποφάσεων, κατευθύνσεις θα πρέπει να αντληθούν απο άλλες πηγές. Σε καμία περίπτωση πάντως δέν θα πρέπει η νομολογία του ΕυρΔικΔΑ να είναι αποκλειστικό κριτήριο στο ζήτημα της παραβίασης ή μη θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αυτό όμως είναι ένα μόνο απο τα όρια που υφίστανται αναφορικά με τη δημόσια τάξη: θα πρέπει δηλαδή να γίνει δεκτό οτι, περαιτέρω, αντίθετη προς τη δημόσια τάξη είναι και κάθε απόφαση που προσβάλλει βάνουσα την αρχή της κρατικής κυριαρχίας και που ιδίως συνιστά κατ' ουσίαν απαράδεκτη παρέμβαση στις δημόσιες λειτουργίες του Κράτους υποδοχής. Σχετικώς είναι καθοριστική η εισήγηση του Γενικού Εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer (η απόφαση δέν έχει εκδοθεί ακόμη) στην υπόθεση Turner κατά Grovit.¹⁶ Το κρινόμενο ζήτημα ήταν το εξής: Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο δικαστής έχει ευχέρεια να εκδώσει τα λεγόμενα anti-suit injunctions. Με αυτά έχει δυνατότητα να επιβάλει σε κάποιο πρόσωπο, που τελεί υπο τη δικαιοδοσία του, να παύσει οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία έχει ξεκινήσει σε άλλη χώρα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το αγγλικό Δικαστήριο είχε επιβάλει σε τρίτο πρόσωπο (με αυστηρότατη ποινή σε περίπτωση που δέν θα συμμορφωνόταν) να παύσει οποιαδήποτε δικαστική ενέργεια στα δικαστήρια της Ισπανίας. Ουσιαστικά ο Άγγλος Δικαστής ανάγκαζε πρόσωπο να παραιτηθεί απο τις δίκες που είχε ανοίξει σε άλλες χώρες, επειδή ο ίδιος θεωρούσε οτι ήταν καταχρηστικές. Το θέμα παραπέμφθηκε στο ΔΕΚ απο τη Βουλή των Λόρδων, το ανώτατο αγγλικό δικαστήριο, με το ερώτημα αν αυτή η πρακτική είναι σύμφωνη με τον Κανονισμό. Η εισήγηση του Γενικού Εισαγγελέα καταδίκασε ευθέως αυτήν την πρακτική, ως αντίθετη στο πνεύμα δικαστικής συνεργασίας και αρμονίας που διέπει τον Κανονισμό. Δέν είναι σύμφωνο με τον Κανονισμό το να μπορεί μια δικαστική αρχή ενός Κράτους Μέλους, ούτε καν κατα τρόπο έμμε-

¹⁵ Στο εξής: ΕυρΣΔΑ.

¹⁶ Υπόθεση C-159/02, η εισήγηση του Γενικού Εισαγγελέα είναι στην Αγγλική και μπορεί να βρεθεί στη διεύθυνση [http://curia.eu.int/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?lang=en&num=79968879C19020159&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL&where=\(\)](http://curia.eu.int/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?lang=en&num=79968879C19020159&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL&where=())

τάξη στο
υξελλών.
γκεκριμέ-
α αποτε-
ρίων δια-
γυματικές
υν οι διε-
χουν συ-
αση περι
έχει συ-

ουσία ν'
τόφασης
γων. Θα
ιλλά δέν
σημανπι-
ποιο δι-
ούν απο
ικΔΑ να
άτων.

ια τάξη:
είναι και
που ιδί-
ζράτους
-Jarabo
i. 16 Το
x εκδώ-
κάποιο
ιαδικα-
ριο είχε
υμμορ-
ς. Ου-
ου είχε
παρα-
, με το
ενικού
ιστικής
ζανονι-
) έμμε-

ρεί να
im' =

σο, να έχει καταλυτική επιρροή στη δικαιοδοσία ενός άλλου δικαστηρίου Κράτους Μέ-
λους, με το να αναγκάζει τον εκεί διάδικο να παραιτείται απο τη δίκη.¹⁷

Μολονότι δέν ετέθη ζήτημα δημόσιας τάξης, είναι σαφές απο την έμφαση της προανα-
φερόμενης διατύπωσης του Γενικού Εισαγγελέα, πως μια τέτοια πρακτική, που θα προ-
καλούσε ρωγμές στα ίδια τα θεμέλια του Κανονισμού και που θα έδινε το έναυσμα για μια
αλυσιδωτή αντίδραση (πχ ελληνικό δικαστήριο, με απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, δια-
τάσσει πρόσωπο, που υπάγεται στη δικαιοδοσία του, να παύσει τις δίκες που έχει ξεκι-
νήσει στη Γαλλία, απειλώντας τον με υψηλότατη χρηματική ποινή σε περίπτωση μη συμ-
μόρφωσης) θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με κάθε μέσο, και ιδίως με την άρνηση αναγνώ-
ρισης αποφάσεων που -έστω έμμεσα- παρεμβαίνουν στη δικαστική λειτουργία άλλων
κρατών. Η Σύμβαση των Βρυξελλών, και ήδη ο Κανονισμός ΕΚ 44/2001, βασιζεται στην
(εύθραυστη) αμοιβαία εμπιστοσύνη, έτσι ώστε αποφάσεις που την απειλούν, δέν θα
πρέπει να προστατεύονται απο αυτήν.

Τέλος, άν και αυτονόητο, θα πρέπει να σημειωθεί, οτι για την παραδεκτή ή βάσιμη
προβολή του ισχυρισμού οτι η προς αναγνώριση απόφαση αντίκειται στη δημόσια τάξη,
δέν χρειάζεται ο καθ' ου η εκτέλεση να έχει εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα στο αλλοδαπό
δικαστήριο. Η δημόσια τάξη είναι έννοια αντικειμενικώς συνδεδεμένη με την έννομη τάξη
του Κράτους υποδοχής, έτσι ώστε η διάγνωση της προσβολής της να μήν εξαρτάται απο
τις ενέργειες ή παραλείψεις του διαδίκου. Ως εκ τούτου, απόφαση που αντίκειται στη δη-
μόσια τάξη δέν αναγνωρίζεται, ανεξαρτήτως του αν τα ελαττώματά της θα μπορούσαν να
θεραπευθούν με την άσκηση ένδικων μέσων στο Κράτος προέλευσης.

Συνεπώς, τα ελληνικά Δικαστήρια έχουν εξουσία ν' αρνηθούν την αναγνώριση του δε-
δικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης στο πλαίσιο του
Κανονισμού ΕΚ 44/2001, εφόσον η τελευταία (α) αντιτίθεται στην έννοια της δημόσιας τά-
ξης κατα το ελληνικό δίκαιο (ιδίως ΠολΔ 323 αρ. και 905 § 2) και σωρευτικώς (β) αντιτίθε-
ται σε αυτό που θεωρείται δημόσια τάξη σε κοινοτικό επίπεδο. Είναι πιθανόν κάτι που ε-
ντάσσεται στην έννοια της δημόσιας τάξης σε εθνικό επίπεδο να μην εντάσσεται στην έν-
νοια της δημόσιας τάξης σε κοινοτικό επίπεδο, αφού το ΔΕΚ θεωρεί οτι αυτή πρέπει να
ερμηνεύεται στενά. Θεωρείται οτι παραβιάζει την δημόσια τάξη με κοινοτική έννοια μια
απόφαση που ήταν αποτέλεσμα προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου (ι-
δίως όπως αυτά κατοχυρώνονται στην ΕυρΣΔΑ), καθώς και μία απόφαση που με το πε-
ριεχόμενό της στην ουσία προσβάλλει τις λειτουργίες και τους θεσμούς του κράτους υπο-
δοχής.

¹⁷ That view seems to me to be decisive. (5) European judicial cooperation, in which the Con-
vention represents an important landmark, is imbued with the concept of mutual trust, which
presupposes that each State recognises the capacity of the other legal systems to contribute
independently, but harmoniously, to attainment of the stated objectives of integration. (6) No
superior authorities have been created to exercise control, beyond the interpretative role ac-
corded to the Court of Justice; still less has authority been given to the authorities of a par-
ticular State to arrogate to themselves the power to resolve the difficulties which the Euro-
pean initiative itself seeks to deal with. 32. It would be contrary to that spirit for a judicial au-
thority in Member States to be able, even if only indirectly, to have an impact on the jurisdic-
tion of the court of another Contracting State to hear a given case

3.3.

*Η παράλειψη εφαρμογής του εφαρμοστέου ελληνικού δικαίου
για την επιδίκαση εφ' άπαξ διατροφής συζύγου μετά το διαζύγιο
ως λόγος αντίθεσης της αλλοδαπής απόφασης
στην ελληνική δημόσια τάξη*

3.3.1. Το άρθρο 15 ΑΚ ορίζει ότι οι περιουσιακές σχέσεις των συζύγων διέπονται από το δίκαιο που ρυθμίζει και τις προσωπικές των σχέσεις αμέσως μετά την τέλεση του γάμου. Εξ άλλου το άρθρο 14 ΑΚ ορίζει ότι οι προσωπικές σχέσεις των συζύγων ρυθμίζονται κατά προτεραιότητα από το δίκαιο της τελευταίας κατά τη διάρκεια του γάμου κοινής ιθαγένειάς των. Με αφετηρία λοιπόν το αναμφίβολο γεγονός ότι, στην περίπτωση που έδωσε αφορμή για την προκείμενη μελέτη, οι διάδικοι πρώην σύζυγοι είχαν κατά τη διάρκεια του γάμου των κοινή την ελληνική ιθαγένεια, προκύπτει αμέσως ότι, στην έκταση που είναι εφαρμοστέο το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, οι περιουσιακές σχέσεις των συζύγων διέπονται από το ελληνικό αστικό δίκαιο. Είναι βέβαιο ότι, αν θα δικάζε ελληνικό δικαστήριο, θα είχε υπηρεσιακό καθήκον να εφαρμόσει το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο.

3.3.2. Όμως, όταν δικάζει αλλοδαπό δικαστήριο, έχει υπηρεσιακό καθήκον να εφαρμόσει το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο της δικής του χώρας.¹⁸ Για την αναγνώριση του δεδικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης, που εκδόθηκε στις σχέσεις διαδίκων, που έχουν την ελληνική ιθαγένεια, δέν υπάρχει αξίωση της ελληνικής έννομης τάξης έναντι του αλλοδαπού δικαστηρίου να έχει εφαρμόσει το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ακόμη κι αν αυτό παραπέμπει στην εφαρμογή του ελληνικού αστικού δικαίου.¹⁹ Αρκεί ότι το αλλοδαπό δικαστήριο είχε διεθνή δικαιοδοσία να δικάσει, σύμφωνα με τους δικονομικούς κανόνες του ελληνικού δικαίου για τη διεθνή δικαιοδοσία. Από εκεί και μετά το αλλοδαπό δικαστήριο εφαρμόζει τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της χώρας του.

3.3.3. Μολοντούτο η αλλοδαπή απόφαση δέν αναγνωρίζεται και δέν κηρύσσεται εκτελεστή στην Ελλάδα, αν είναι αντίθετη στην ελληνική δημόσια τάξη (ΠολΔ 323 αρ. 5 και 905 § 2). Και ναί μεν μόνη η μή εφαρμογή από την αλλοδαπή απόφαση του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και του ελληνικού αστικού δικαίου, στο οποίο εκείνο παραπέμπει, δέν συνιστά, καθ' αυτήν, αντίθεση στην ελληνική δημόσια τάξη, όμως αυτή η παραδοχή δέν αποκλείει να στηρίζει τέτοια αντίθεση η παράλειψη εφαρμογής του ελληνικού δικαίου, όταν συντρέχουν ειδικές προς τούτο περιστάσεις, οι οποίες, δικαιολογούν αυτόν τον νομικό χαρακτηρισμό.

3.3.4. Αντίθεση στην ημεδαπή δημόσια τάξη συντρέχει όταν προσβάλλονται οι θεμελιακές δικαιικές αξίες της ελληνικής έννομης τάξης, ιδίως εκείνες που έχουν κατοχυρωθεί και σε συνταγματικό επίπεδο.

3.3.5. Μιά απ' αυτές τις δικαιικές αξίες είναι η προεχόντως ηθική διάσταση του θεσμού του γάμου. Το Σύνταγμα έχει θέσει το γάμο υπο την εγγύηση και την προστασία του κράτους (Σ 21 § 1). Αντικείμενο αυτής της συνταγματικής εγγύησης και προστασίας είναι προπαντός η διασφάλιση του θεσμού του γάμου ως θεσμού ελευθερίας που προάγει την ελεύθερη προσωπικότητα των συζύγων και των παιδιών που θ' αποκτήσουν. Εκείνο που πρωτίστως διασφαλίζει αυτή η κάλυψη του γάμου υπο την αιγίδα του Συντάγματος είναι η

¹⁸ Geimer, *Internationales Zivilprozeßrecht*, 4η εκδ. 2001 περιθ. αρ. 94 σελ. 32.

¹⁹ Μαριδάκης, *Η εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα δίκαιον*, 3η εκδ. 1970 σελ. 67 επ.

ηθική καθαρότητα του γάμου απο κερδοσκοπικές υστεροβουλίες και δόλιες μεθοδεύσεις αθέμιτου πλουτισμού. Και ακριβώς απο αυτήν την κεντρική συνταγματική αφετηρία εκπορεύονται οι κάθε άλλο παρά τυχαίες νομοθετικές επιλογές, όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί κυρίως στο ακόλουθο πλέγμα ρυθμίσεων του ελληνικού αστικού κώδικα: οτι ο γάμος,

(α) δίχως αντίθετη πανηγυρική και τυπική συμφωνία των συζύγων για την καθίδρυση κοινοκτημοσύνης, δέν ανατρέπει την πρό του γάμου υπάρχουσα περιουσιακή αυτοτέλεια καθενός απο αυτούς (ΑΚ 1397),

(β) ούτε παρέχει δικαίωμα παρεμπόδισης της επαγγελματικής και της υπόλοιπης δραστηριότητας καθενός των (ΑΚ 1387 § 2),

(γ) ενώ, εξ άλλου, μετά τη δικαστική λύση ή ακύρωσή του, ναί μεν κάθε σύζυγος έχει δικαίωμα συμμετοχής στα περιουσιακά αγαθά που ο άλλος απέκτησε κατα τη διάρκεια του γάμου, εφ' όσον και εκείνος είχε συμβάλει με οποιοδήποτε τρόπο σ' αυτήν την αύξηση, όμως δικαίωμα εφεξής διατροφής δέν έχει κατ' αρχήν κανένας απο τους πρώην συζύγους σε βάρος των εισοδημάτων και της περιουσίας του άλλου (πρβλ. ΑΚ 1442 κατ' αντιδιαστολή).

Η ελληνική έννομη τάξη προσβλέπει στο δίπτυχο της θεμελιακής αρχής οτι ο γάμος δέν είναι κερδοσκοπική επιχείρηση, έτσι ώστε, μετά τη λύση του, καθέννας να έχει υποχρέωση να εργαστεί, και με τα εισοδήματα της εργασίας του να θρέψει εαυτόν, εκτός αν ειδικοί λόγοι, που απαριθμούνται περιοριστικώς στο νόμο (ΑΚ 1442), εμποδίζουν έναν απο τους συζύγους ν' ανταποκριθεί σ' αυτήν την υποχρέωσή προς εργασία και συντήρησή του απο τα εισοδήματα που εκείνη του αποφέρει.

3.3.6. Ύστερ' απο αυτές τις επισημάνσεις γίνεται φανερό οτι η περιουσιακή αυτοτέλεια και ελευθερία των συζύγων, εφ' όσον δέν είχαν επιλέξει καθεστώς κοινοκτημοσύνης, καθώς και η υποχρέωση καθενός των προς επαγγελματική εργασία και κάλυψη των δαπανών για τη συντήρησή του απο τα εισοδήματα της προσωπικής εργασίας του, εφ' όσον δέν συντρέχει λόγος που να τον εμποδίζει στην άσκησή της, εντάσσονται στο πλέγμα των θεμελιακών δικαϊκών αξιών που συνθέτουν την ελληνική δημόσια τάξη, κατα την έννοια των άρθρων 323 αρ. 5 και 905 § 2 ΠολΔ.

3.3.7. Συνεπώς, απόφαση αγγλικού δικαστηρίου, που εκδόθηκε σε διαφορά διατροφής πρώην συζύγων, οι οποίοι έχουν την ελληνική ιθαγένεια, εφ' όσον παραβιάζει τις προαναφερόμενες θεμελιακές δικαϊκές αρχές, αναφορικά με τις περιουσιακές σχέσεις των πρώην συζύγων, επιδικάζοντας στην ενάγουσα χρηματικά ποσά για τη διασφάλιση πολυτελούς βίου πλουσίου, και μάλιστα ανεξαρτήτως της ικανότητάς της για επαγγελματική εργασία, είναι αντίθετη στην ελληνική δημόσια τάξη, έτσι ώστε, μέσα στα εδαφικά όρια της ελληνικής έννομης τάξης, να μήν επιτρέπεται ούτε η αναγνώριση του δεδικασμένου της (ΠολΔ 323 αρ. 5), μήτε η κήρυξη της εκτελεστότητάς της (ΠολΔ 905 § 2).

ται απο
του γά-
ρυθμίζο-
υ κοινής
ση που
τη διάρ-
έκταση
εις των
:ελληνικό
:αίο.

α εφαρ-
δεδικα-
ηκε στις
ληνικής
ιδιωτικό
τικού δι-
ύμφωνα
Απο εκεί
αίου της

ται εκτε-
αρ. 5 και
ητικού ι-
παραππέ-
η παραρ-
νικού δι-
ν αυτόν

οι θεμε-
χυρωθεί

υ θεσμού
του κρά-
σίας είναι
οάγει την
:είνο που
ος είναι η

καιον, 3η

3.4.

Η στήριξη αλλοδαπής απόφασης σε αποδεικτικά έγγραφα που υπέκλεψε η εράγουσα απο τον εραγόμενο σύζυγο, ως λόγος αντίθεσης της αλλοδαπής απόφασης στην ελληνική δημόσια τάξη

3.4.1. Καθώς εκτέθηκε αμέσως πιά πάνω, η ελληνική έννομη τάξη δέν αναγνωρίζει δικαίωμα διατροφής, και πολύ περισσότερο δέν αναγνωρίζει δικαίωμα πολυτελούς διατροφής πρώην συζύγου. Ο πρώην σύζυγος, ανεξαρτήτως του φύλου του, έχει υποχρέωση ν' αναζητήσει θέση επαγγελματικής εργασίας, η οποία θα του εξασφαλίζει την εφεξής διατροφή του. Μόνο σ' εξαιρετικές, ειδικώς απαριθούμενες, περιπτώσεις αδυναμίας άσκησης επαγγελματικής εργασίας, γίνεται αποδεκτή η δικαστική επιδίκαση διατροφής συζύγου μετά το διαζύγιο, και πάντως τόσης, όση θα εξασφαλιζόταν με την άσκηση του επαγγελματός που εμποδίζεται ν' ασκήσει.

3.4.2. Γι' αυτήν τη σαφώς οριοθετημένη διατροφή πρώην συζύγου, που εμποδίζεται ν' ασκήσει επαγγελματική εργασία, το ελληνικό δίκαιο, δίπλα σ' αυτήν την αστική αξίωση διατροφής, και για χάρη αυτής, καθιερώνει επιπροσθέτως και δικονομική αξίωση του εναγόμενου πρώην συζύγου να δώσει ακριβείς πληροφορίες για την περιουσία του και τα εισοδήματά του, εφ' όσον αυτές οι πληροφορίες είναι χρήσιμες για τον καθορισμό του ύψους της προαναφερόμενης περιορισμένης διατροφής (ΑΚ 1445).

3.4.3. Ο πρώην σύζυγος δέν έχει δικονομική αξίωση πληροφοριών και πρόσβασης σε αποδεικτικά έγγραφα, που κατέχει ο εναγόμενος πρώην σύζυγος, όταν αυτά τα έγγραφα αποδεικνύουν εισοδήματα και περιουσιακά αγαθά του που υπερβαίνουν το μέτρο της διατροφής — ένα μέτρο που δέν μπορεί να υπερβαίνει όσα ο ενάγων πρώην σύζυγος θα εισέπραττε άν εργαζόταν κανονικώς. Στην περιορισμένη τούτη έκταση, ο ενάγων πρώην σύζυγος έχει συνταγματικώς κατοχυρωμένο (Σ 20 § 1) δικαίωμα επίδειξης απο τον εναγόμενο των αποδεικτικών εγγράφων που κατέχει και είναι απαραίτητα για ν' αποδείξουν τα γεγονότα, βάσει των οποίων θα προσδιοριστεί το ύψος της διατροφής που δικαιούται. Όμως αυτή η πρόσβαση στα αποδεικτικά έγγραφα του εναγομένου, εφ' όσον ο ίδιος δέν τα παρέχει οικιοθελώς, θα πρέπει να διαταχθεί δικαστικώς και να πραγματοποιηθεί διαμέσου της αναγκαστικής εκτέλεσης αυτής της απόφασης, με όλες τις εγγυήσεις νομιμότητας. Αν ο ενάγων τα υποκλέψει, τότε το Σύνταγμα (άρθρα 9Α και 19 § 3) απαγορεύει τη δικαστική χρήση των, έτσι ώστε απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου, που στηρίζεται σ' αυτά τα αθέμιτα αποδεικτικά έγγραφα, να μήν μπορεί να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί στο ελληνικό έδαφος, ως αντίθετη στην ελληνική δημόσια τάξη (ΠολΔ 323 αρ. 5 και 905 § 2). Πολύ περισσότερο εμποδίζεται η αναγνώριση και κήρυξη της εκτελεστότητας μιας τέτοιας αλλοδαπής απόφασης, όταν αυτή στηρίζεται σε αποδεικτικά έγγραφα, των οποίων η δικαστική χρήση είχε απαγορευθεί με προσωρινή διαταγή Έλληνα δικαστή.

3.4.4. Στο πλαίσιο της αφετηρίας της προκειμένης μελέτης, σπ δηλαδή η απόφαση του αγγλικού δικαστηρίου επιδίκασε τα προαναφερόμενα χρηματικά ποσά, (α) £ 1.700.000 για την αγορά σπιτιού (οικογενειακής στέγης) στην Αγγλία για τη διαμονή της ενάγουσας και των τέκνων των, και (β) £ 1.515.000 ως εφάπαξ διατροφή της ενάγουσας πρώην συζύγου, στηριζόμενη σε αποδεικτικά έγγραφα, τα οποία η ενάγουσα είχε υποκλέψει απο τον εναγόμενο πρώην σύζυγό της, και μάλιστα παρά τη δικαστική απαγόρευση χρήσης των, γίνεται φανερό σπ το διατακτικό αυτής της απόφασης του αγγλικού δικαστηρίου στηρίζεται σε αποδεικτική βάση, η οποία είναι αντίθετη στη ελληνική δημόσια τάξη, έτσι ώστε

να εμποδίζεται η αναγνώριση του δεδικασμένου και η κήρυξη της εκτελεστότητάς της στην Ελλάδα.

4.4.5. Το νέο ελληνικό Σύνταγμα ρητά απαγορεύει απόλυτα τη χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατα παράβαση της διάταξης αυτής. Ως εκ τούτου, η αναγνώριση απόφασης που ελήφθη κατα παράβαση αυτής της αρχής προσκρούει ευθέως στην ελληνική δημόσια τάξη. Εξάλλου, αντίθετη άποψη θα μπορούσε να οδηγήσει και στο εξής παράλογο και απαράδεκτο φαινόμενο: να ευρίσκονται παράνομα αποδεικτικά μέσα στην Ελλάδα (πχ η σύζυγος στον Ελλαδικό χώρο μαγνητοφωνεί τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του συζύγου), στη συνέχεια να χρησιμοποιούνται ως αποδεικτικό υλικό σε δίκη στην αλλοδαπή και κατόπιν η απόφαση αυτή να αναγνωρίζεται στην Ελλάδα, οδηγώντας έτσι σε πρωτοφανή καταστροφή του Συντάγματος.

Είναι δε προφανές ότι μια τέτοια αντιμετώπιση του θέματος είναι αντίθετη και προς την ευρωπαϊκή δημόσια τάξη, αφού θα οδηγούσε σε μια πρωτόγνωρη μορφή forum shopping: ο ενάγων θα επεδίωκε πάντα να ξεκινά δίκες σε χώρες με ελάχιστη ευαισθησία σε ζητήματα προστασίας του ιδιωτικού βίου, προκειμένου έτσι να αποφύγει (και να καταστρατηγήσει) θεμελιώδεις διατάξεις των κρατών μελών όπως αυτή του άρθρου 19 του ελληνικού Συντάγματος.²⁰ Κάτι τέτοιο αργά η γρήγορα θα οδηγούσε σε μια δυσπιστία μεταξύ των κρατών μελών κλονίζοντας έτσι το πρωταρχικό θεμέλιο του Κανονισμού που είναι η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών.

Στην υπόθεση, που έδωσε αφορμή για την προκείμενη μελέτη, συντρέχει άλλος ένας λόγος, για τον οποίο η αναγνώριση της απόφασης αυτής αντίκειται στην εθνική και κοινοτική δημόσια τάξη, και αυτός είναι ότι η σχετική απόφαση εξεδόθη κατα προφανή παράβαση του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο, δικαιώματος που προστατεύεται και απο την ΕυρΣΔΑ, στο άρθρο 8 § 1. Αντίθεση δε προς τις διατάξεις στην ΕυρΣΔΑ συνιστά, κατα τη νομολογία του ΔΕΚ, λόγο άρνησης να αναγνωρισθεί μία απόφαση για λόγους προσβολής της κοινοτικής δημόσιας τάξης. Μ' άλλα λόγια, είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο η άρνηση κράτους μέλους να αναγνωρίσει απόφαση στο πλαίσιο του Κανονισμού ΕΚ 44/2001, όταν αυτή εκδόθηκε κατα παράβαση της ΕυρΣΔΑ ή άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Στην προκείμενη περίπτωση λοιπόν, η απόφαση του Άγγλου Δικαστή, που έδωσε αφορμή για την προκείμενη μελέτη, προσβάλλει σωρευτικώς τόσο την εθνική ελληνική, όσο και την ευρωπαϊκή δημόσια τάξη.

3.4.6. Εξ άλλου, στην περίπτωση που έδωσε αφορμή για την προκείμενη μελέτη, προσβλήθηκε επιπροσθέτως και το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή τρίτων προσώπων, αφού ιδιωτικά έγγραφα τρίτων δημοσιοποιήθηκαν, και έτσι έγιναν γνωστά, όταν το αγγλικό Δικαστήριο, σε δίκη ανοικτών θυρών, τα αποδέχτηκε ως αποδεικτικό υλικό. Είναι προφανές

²⁰ Το άρθρο 19 του του Ελληνικού Συντάγματος προβλέπει: "1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται απο το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. 2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1. 3. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατα παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α".

οτι κάτι τέτοιο συνιστά απαράδεκτη παραβίαση ιδιωτικού βίου.²¹ Ουσιαστικά, το αγγλικό Δικαστήριο δέχθηκε πως σε δίκη διατροφής μπορούν να γίνουν αποδεκτά ως αποδεικτικό υλικό (και επομένως να δημοσιοποιηθούν) απόρρητα έγγραφα τρίτων προσώπων, χωρίς καν τη συναίνεσή των. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως, κατα την άποψη του Άγγλου Δικαστή, αν ο σύζυγος είναι θεματοφύλακας εγγράφων που αφορούν σε τρίτα πρόσωπα (πχ αντίγραφα φορολογικών καταστάσεων των, τραπεζικούς λογαριασμούς, πληροφοριακά στοιχεία για τα ποσοστά συμμετοχής σ' εταιρίες), η σύζυγος μπορεί τάχα "νομίμως" να τα δημοσιοποιήσει, στην περίπτωση που αυτό απαιτείται για να διασαφηνιστεί η οικονομική κατάσταση του αντίδικου συζύγου της (πχ στην προκειμένη περίπτωση για να δείξει οti ο σύζυγος είχε επιχειρηματικές σχέσεις με εύπορα πρόσωπα). Είναι προφανές οti ο κίνδυνος για μαζικές παραβιάσεις του ιδιωτικού βίου και του επιχειρηματικού απορρήτου είναι μεγάλος και οti μια τέτοια πρακτική σε καμία περίπτωση δέν είναι σύμφωνη με τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα.

Βεβαίως η συμπεριφορά του Άγγλου Δικαστή έχει κάποια εξήγηση. Κι αυτή είναι οti μέχρι πολύ πρόσφατα το Ηνωμένο Βασίλειο δέν γνώριζε κάποιο γενικό δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο.²² Ως εκ τούτου, ένα δικαίωμα, γνωστό στις ηπειρωτικές έννομες τάξεις απο πολλές δεκαετίες, είναι ακόμη και σήμερα σχετικώς ξένο για τη δικαιοκή αντίληψη του Άγγλου Δικαστή, που δέν είναι σε θέση να του προσδώσει τη σημασία που του αρμόζει. Αξίζει δε να σημειωθεί οti το Human Rights Act 1998, με το οποίο ενσωματώθηκε η ΕυρΣΔΑ στην αγγλική έννομη τάξη,²³ τέθηκε σε ισχύ μόλις τον Οκτώβριο του 2000. Είναι προφανές οti η εξοκείωση του Άγγλου Δικαστή με το δικαίωμα των ατομικών δικαιωμάτων δέν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική. Ενδεικτικά, μόλις πριν απο δέκα χρόνια, το 1996, ο Άγγλος Δικαστής στο High Court [υπόθεση Peck] διατύπωσε τα εξής για την περίπτωση προσώπου που κατεγράφη απο κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης να κυκλοφορεί με μαχαίρι [με σκοπό λίγο αργότερα να αυτοκτονήσει κόβοντας τις φλέβες του] και που στη συνέχεια είδε την ιδιωτική του ζωή να εξευτελίζεται, όταν η δημοτική αρχή, που είχε στην κατοχή της την κασέτα, αποφάσισε να τη δημοσιοποιήσει: «*Νοιώθω συμπάθεια για τον αιτούντα που υπέστη μια προσβολή της ιδιωτικής του ζωής, κατα πως φαίνεται απο τα πορίσματα της Ανεξάρτητης Επιτροπής Τηλεόρασης και της Broadcasting Standards Commission. Ενωτούοις, εφόσον ορθώς αποφασίζω οti το Δημοτικό Συμβούλιο είχε δικαίωμα να αναμεταδώσει την ταινία απο το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, μπορεί να υπάρχει περίπτωση μη επιθυμητής παραβίασης της ιδιωτικής ζωής. Εκτός και μέχρι να αναγνωρισθεί απο το αγγλικό δίκαιο ένα γενικό δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή (και οι ενδείξεις είναι πως σύντομα θα ενσωματωθεί η Ευρωπαϊκή Συνθήκη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη νομοθεσία*

²¹ Το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ προβλέπει: " 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. δέν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μιαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων."

²² Βλ. παρακάτω τα λεγόμενα του Άγγλου δικαστή.

²³ Υπενθυμίζεται οti το Ηνωμένο Βασίλειο ακολουθεί το δυαδικό σύστημα

το αγγλικό ποδεικτικό των, χωρίς γλου Δικασωπτα (πχ οφοριακά λως" να τα οικονομική δείξει οτι ο κίνδυήτου είναι ε τα θεμε-

είναι το οτι μα στον ι-άξεις απο η του Αγ-μόζει. Αξι-η ΕυρΣΔΔ αι προφα-ων δέν εί-ο Αγγλος η προσώ-αχαίρι [με νέχεια εί-ατοχή της ύντα που σματα της ission. Ε-να αναμε-ερίπτωση λεί απο το ; σύντομα ομοθεσία

μας), θα πρέπει να βασιζόμαστε σε κώδικες δεοντολογίας ή άλλα συναφή, προκειμένου να αποφύγουμε τέτοιες ανεπιθύμητες εισβολές στη ιδιωτική ζωή προσώπων». ^{24 - 25}

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Άγγλος Δικαστής όφειλε να κηρύξει τα έγγραφα αυτά που είχε υποκλέψει η σύζυγος απαράδεκτα και για τον επιπρόσθετο λόγο, οτι η δημοσιοποίηση τους θα ήταν αντίθετη προς τη θεμελιώδη αρχή της προστασίας του ιδιωτικού βίου. Μία απόφαση που στηρίχθηκε σε τέτοια μέσα αντίκειται στην ελληνική και στην κοινοτική δημόσια τάξη, η οποία δέν μπορεί να αναγνωρίζει αποφάσεις εκδοθείσες κατα παράβαση θεμελιωδών δικαιωμάτων τρίτων προσώπων.

3.5.

Η καταδίκη στην προκαταβολή δικαστικών εξόδων για αστικές και ποινικές δίκες που εκκρεμούν στην Ελλάδα ως λόγος αποκλεισμού της κήρυξης της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης

3.5.1. Κεντρική προϋπόθεση για την αναγνώριση του δεδικασμένου και την κήρυξη της εκτελεστότητας αλλοδαπής απόφασης στην Ελλάδα, τόσο κατα το δίκαιο του Κανονισμού ΕΚ 44/2001, όσο και κατα το ελληνικό εθνικό δίκαιο, είναι οτι το αλλοδαπό δικαστήριο που την εξέδωσε είχε διεθνή δικαιοδοσία προς τούτο.

3.5.2. Ο Άγγλος Δικαστής στην παράγραφο 124 της απόφασής του δήλωσε: "Θα κάνω μια περαιτέρω παροχή 100.000 λιρών για ελληνικά δικαστικά έξοδα. Αν οι διαδικασίες τελειώσουν σύντομα δέν θα είναι πληρωτέο" ²⁶.

3.5.3. Αυτή η απόφαση του Άγγλου Δικαστή προχώρησε σε καταδίκη πληρωμής δικαστικών εξόδων για δίκες που εκκρεμούν ενώπιον αλλοδαπών (ελληνικών) δικαστηρίων, δίχως να έχει προς τούτο διεθνή δικαιοδοσία κατα τους κανόνες του ελληνικού δικαίου, το οποίο:

(α) δέν αναγνωρίζει τέτοια αξίωση προκαταβολής δικαστικών εξόδων, παρα μόνο σε δίκη διατροφής (ΠολΔ 173 § 4), οπότε

(β) δέν επιτρέπει σε κανένα δικαστήριο να καταδικάσει σχετικώς τον εναγόμενο, αλλά

(γ) αναθέτει στο δικαστήριο (δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου, κατα το άρθρο 174 ΠολΔ) να προσδιορίσει το προκαταβλητέο ποσό για τα αναγκαία δικαστικά έξοδα,

(δ) όμως δίχως εκτελεστότητα αυτού του προσδιορισμού, αλλά μόνο με την κύρωση της ερημοδικίας του εναγομένου, στην περίπτωση που δέν προκαταβάλει το ποσό που ορίστηκε, και πάντως

²⁴ "I have some sympathy with the applicant who has suffered an invasion of his privacy, as is borne out by the findings of the Independent Television Commission and the Broadcasting Standards Commission. However, if I am right in deciding that the Council does have power to distribute the film footage from its CCTV system, there may on occasion be undesirable invasions of privacy. Unless and until there is a general right of privacy recognised by English law (and the indications are that there may soon be so by incorporation of the European Convention on Human Rights into our law), reliance must be placed on effective guidance being issued by Codes of practice or otherwise, in order to try and avoid such undesirable invasions of a person's privacy."

²⁵ Η υπόθεση Peck (Case of Peck vs The United Kingdom) έφτασε τελικά στο ΕυρΔικΔΑ, το οποίο και κατέγνωσε παραβίαση των άρθρων 8 και 13.

²⁶ "I shall make further provision of £100.000 for Greek legal costs. If the proceedings terminate quickly it will not be payable."

ς ιδιωτικής γεται να υ-μβασις σύ-νίαν, είναι ν της χώ-της υγείας

(γ) δίχως εξουσία του δικαστηρίου να προσδιορίσει αυτό το ποσό πάνω από το ήδη αντίστοιχο σε ευρώ των 50.000 δραχμών (ΠολΔ 173 § 4).

Δικαστική απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου, η οποία επιδικάζει τα δικαστικά έξοδα για τις δίκες που εκκρεμούν ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, συνιστά εντονότατη προσβολή της αποκλειστικής αρμοδιότητας του ελληνικής δικαιοσύνης σ' αυτό το θέμα. Είναι αδιανόητο, τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό επίπεδο το αγγλικό δικαστήριο, με μία στην ουσία απολύτως αυθαίρετη διάταξή του, να προκαταλαμβάνει και να αναιρεί την απόφαση του Έλληνα Δικαστή σ' αυτό το ζήτημα. Τα ελληνικά δικαστήρια είναι τα μόνα αρμόδια για να αποφασίζουν για το ύψος των δικαστικών εξόδων στις δίκες που εκκρεμούν ενώπιόν των.

3.5.4. Συναφώς θα πρέπει να συνεκτιμηθεί και η ακόλουθη διάσταση της προβληματικής: Σύμφωνα με το άρθρο 20 § 1 του ελληνικού Συντάγματος, "καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματά ή συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει". Εξ άλλου, σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 ΕυρΣΔΑ, "παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῆ δικαίως, δημόσια και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του ποινικής κατηγορίας".

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Άγγλος Δικαστής, κατ' ουσία εξανάγκασε τον ηττημένο διάδικο να παραιτηθεί από τις εκκρεμείς δίκες που έχει σε άλλη χώρα. Αυτό προσπαθεί να το επιτύχει επιδικάζοντας υπέρ του αντιδίκου ένα υψηλότατο ποσό, ύψους 150.000 Ευρώ δήθεν για δικαστικά έξοδα στην Ελλάδα, θέτοντας ως όρο ότι το ποσό αυτό δε θα είναι απαιτητό αν οι δίκες κλείσουν σύντομα.²⁷ Κατα τη διάρκεια της δίκης ενώπιον του ίδιου αγγλικού δικαστηρίου, όπως προκύπτει και από τα πρακτικά, ο ίδιος δικαστής είχε επιχειρήσει πολλές φορές να εξαναγκάσει τον ηττημένο διάδικο να παραιτηθεί από τις δίκές αυτές, και ως εκ τούτου ο πραγματικός σκοπός της εν λόγω διάταξης στην απόφαση είναι παραπάνω από προφανής.

Όμως μια τέτοια απόφαση είναι αντίθετη προς την εθνική και την κοινοτική δημόσια τάξη για δύο λόγους: πρώτον, επειδή προσβάλλει το δικαίωμα δικαστικής ακρόασης των εμπλεκόμενων προσώπων και, δεύτερον, επειδή συνιστά μια άνευ προηγουμένου επέμβαση στη δικαιοδοτική εξουσία της ελληνικής δικαιοσύνης.

Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι για να μην είναι απαιτητό το ποσό των 100.000 λιρών, θα πρέπει ο ηττημένος διάδικος να φροντίσει να παύσουν και δίκες, στις οποίες δέν είναι καν διάδικος, όπως πχ δίκες που άνοιξαν εναντίον της πρώην συζύγου του εταιρίες, στις οποίες ο ίδιος έχει μειοψηφικό ποσοστό συμμετοχής.

Επιπροσθέτως η διάταξη της αγγλικής απόφασης, αναφορικά με το επιδικαζόμενο ποσό των 100.000 λιρών, που επεδίκασε στην ενάγουσα για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων της ενώπιον ελληνικών δικαστηρίων, υπο τη διαλυτική αίρεση της κατάργησης των δικών που εκκρεμούν στα ελληνικά δικαστήρια, έχει ως πρόδηλο στόχο να εκβιάσει την αφαίρεση από τον Έλληνα Δικαστή τη νόμιμη εξουσία του να δικάσει. Και μολονότι τυπικά η "εντολή" δέν απευθύνεται ευθέως στον Έλληνα δικαστή, εντούτοις, όπως ανέφερε ο Γενικός Εισαγγελέας Ruiz-Jarabo Colomer στην παρεμφερή υπόθεση Turner κατά Gronit, καταδικάζοντας αντίστοιχη πρακτική Άγγλου Δικαστή, "είναι αυταπόδεικτο ότι, ως

²⁷ Βλ. παράγραφο 124 της απόφασης

το το ήδη

ικά έξοδα
νονότατη
το θέμα.
πτήριο, με
ναιρεί την
τα μόνα
ου εκκρε-

αβληματι-
δικαίωμα
" αυτά τις
λου, σύμ-
θεσής του
αμερολή-
ων αμφι-
βασίμου

ητημένο
οσπαθεί
150.000
τό δε θα
του ί-
ις είχε ε-
το τις δι-
πόφαση

ίση τά-
σης των
ου επέμ-

ρών, θα
είναι καν
, στις ο-

αζόμενο
αστικών
ιργησης
εκβιάσει
ιολονότι
ως ανέ-
er κατά
ότι, ως

αποτέλεσμα του ότι απαγορεύεται στον διάδικο, με την απειλή ποινής, να συνεχίσει τη διαδικασία ενώπιον δικαστικής αρχής, απο την τελευταία αφαιρείται το δικαίωμα να δικάσει την υπόθεση, και ως εκ τούτου υπάρχει άμεση παρέμβαση στην απαραβίαστη δικαιοδοτική της δυνατότητα²⁸.

Στην προκείμενη περίπτωση η ποινή συνίσταται στο ποσό των 150.000 ευρώ, το οποίο δεν θα είναι πληρωτέο αν οι δίκες στην Ελλάδα κλείσουν.

3.5.5. Ανεξαρτήτως όλων αυτών αντίκειται στην ελληνική δημόσια τάξη να καταδικάζεται ο εναγόμενος πρώην σύζυγος να προκαταβάλει δικαστικά έξοδα της αντιδίκου του για αστικές και ποινικές δίκες που εκκρεμούν εναντίον της ενώπιον ελληνικών δικαστηρίων, εν είδει εκβιασμού, υπο την απειλή επιδίκασης μεγαλύτερου χρηματικού ποσού υπο το πρόσχημα της αξίωσης διατροφής.

3.6.

*Η εκ μέρους του Άγγλου Δικαστή άρνηση
να σεβαστεί την ελληνική προσωρινή διαταγή
που απαγόρευσε τη δικαστική χρήση
των υποκλαπέτων εγγράφων*

3.6.1. Καθώς αναφέρεται στο ιστορικό της υπόθεσης, που έδωσε αφορμή για την προκείμενη μελέτη, ενώπιον ελληνικού δικαστηρίου εκκρεμεί αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για την προσωρινή απαγόρευση της δικαστική ή άλλης χρήσης των εγγράφων, τα οποία η σύζυγος συστηματικώς απο τη σύσταση του γάμου υπέκλεπτε απο τον σύζυγό της, προετοιμάζοντας τη μελλοντική αξίωσή της για κερδοφόρο εφ' άπασξ διατροφή τη μετά το διαζύγιο. Ωσπου να εκδικαστεί αυτή η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων έχει εκδοθεί και ισχύει στην Ελλάδα προσωρινή δικαστική διαταγή, που απαγορεύει τη χρήση αυτών των εγγράφων. Βεβαίως αυτή η προσωρινή διαταγή δεν έχει ως δέκτη τον Άγγλο Δικαστή, αλλά τον διάδικο που παρανόμως κατέχει τα υποκλαπέτνα έγγραφα και ήδη τα χρησιμοποιεί. Η προσωρινή διαταγή λοιπόν του Έλληνα Δικαστή δεν ήταν αμέσως δεσμευτική για τον Άγγλο Δικαστή. Οπωσδήποτε όμως το γεγονός ότι ο Άγγλος Δικαστής δεν σεβάστηκε την έμμεση αυτή δήλωση του ελληνικού Δικαστηρίου ότι η χρήση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων είναι παράνομη στην Ελλάδα, σε συνδυασμό και με την υπόλοιπη συμπεριφορά του, δείχνει μία διάθεση απαξίωσης της ελληνικής έννομης τάξης και της ελληνικής Δικαι-

²⁸ The United Kingdom Government, following the House of Lords, insists, of course, that the orders at issue are not concerned with the jurisdiction of the Spanish court; they are addressed only to the party which commenced proceedings with the sole object of frustrating the conduct of another action pending in another court.

That analysis is formally correct. Nevertheless, it is undeniable that, as a result of a litigant being prohibited, under threat of a penalty, from pursuing an action before a given judicial authority, the latter is being deprived of jurisdiction to deal with the case, and the result is direct interference with its unfettered jurisdictional authority. Although English legal writers followed that view for some time, more recently authors have recognised that that argument is no longer valid since, for a court to hear a case, it is necessary for the plaintiff to exercise his right of action. (11) If he is deprived of the opportunity to do so, the result is interference with the jurisdiction of the foreign judge by reason of the fact that he is not permitted to hear or decide the case. It has been recognised in American legal literature (12) and case-law (13) that the distinction between an order *in personam* addressed to a litigant and an order addressed to a foreign court is indeed a very fine one.

οσύνης, ιδίως στο βαθμό που γνώριζε ότι μέρος της απόφασης θα έπρεπε να αναγνωρισθεί και εκτελεστεί στην Ελλάδα.

3.6.2. Ζήτημα ενδεχομένως τίθεται για το κατά πόσο ο Άγγλος Δικαστής είχε εξουσία να να κρίνει για ζήτημα, για το οποίο είχε ήδη υπάρξει απόφαση ελληνικής δικαστικής αρχής. Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα εξαρτάται από το αν η προδικαστική απόφασή του ήταν επί ουσιαστικού ή επί δικονομικού ζητήματος. Όπως φαίνεται, η απόφαση του Άγγλου Δικαστή αφορούσε στη διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου, και δέν συνιστούσε κρίση επί της ουσίας για το αν η σύζυγος είχε δικαίωμα να χρησιμοποιήσει τα έγγραφα.

Εφόσον κάτι τέτοιο ευσταθεί, τότε θεωρητικά ο σύζυγος θα μπορούσε ίσως να εκτελεστεί στην Αγγλία απόφαση ελληνικού δικαστηρίου που να καταδικάζει τη σύζυγο σε καταβολή αποζημίωσης για την παραβίαση της εν λόγω διαταγής πληρωμής.

Αν, αντίθετα, η απόφαση θεωρηθεί ότι αφορούσε στο ουσιαστικό ζήτημα της ύπαρξης ή μη δικαιώματος χρήσης των εν λόγω εγγράφων, τότε τίθεται ανακύπτει το περαιτέρω ερώτημα, αν έχει θεμιτό περιθώριο να αναγνωρισθεί στην Ελλάδα αλλοδαπή απόφαση, η οποία ως προς το προδικαστικό της ζήτημα, είναι αντίθετη προς άλλη που έχει εκδοθεί στην ημεδαπή.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 34 § 3 του Κανονισμού ΕΚ 44/2001 προβλέπεται ότι απόφαση δέν αναγνωρίζεται *"αν είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνωρίσεως"*.

3.7.

*Η αρχή της δίκαιης δίκης όταν,
απο έλλειψη ρευστότητας, ο διάδικος
υπερασπίζεται μέρος τα δικαιώματά του,
ατιμέτωπος με πλήθος δικηγόρων*

3.7.1. Αναφορικά με το κατ' άρθρο 6 § 1 ΕυρΣΔΑ δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το ΕυρΔικΔΑ ήδη από τα τέλη του 1970 είχε νομολογήσει²⁹ ως προς το θέμα της ακώλυτης πρόσβασης στη δικαιοσύνη τα εξής: *"Η Σύμβαση εγγυάται δικαιώματα, όχι θεωρητικά ή φανταστικά, αλλά δικαιώματα πρακτικά και αποτελεσματικά."*³⁰ Αυτό είναι *ιδιαιτέρως αναγκαίο στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, δεδομένης της εξέχουσας θέσης που έχει σε μία δημοκρατική κοινωνία το δικαίωμα για δίκαιη δίκη. Θα πρέπει λοιπόν να διαπιστωθεί το κατά πόσον η εμφάνιση της κας. Airey στο Πρωτοδικείο χωρίς τη συνδρομή δικηγόρου θα ήταν αποτελεσματική, με την έννοια ότι θα μπορούσε να παρουσιάσει την υπόθεσή της σωστά και ικανοποιητικά"*.

Περαιτέρω το ΕυρΔικΔΑ έχει κρίνει πως το δικαίωμα ενός προσώπου να εμφανιστεί αυτοπροσώπως στο High Court δέν συνεπάγεται αυτομάτως ότι ο απών έχει και ουσιαστικό δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αν και το ΕυρΔικΔΑ δέν αξιώνει ευθέως την παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας από το κράτος σε αστικές υποθέσεις, α-

²⁹ CASE OF AIREY v. IRELAND

³⁰ (see, mutatis mutandis, the judgment of 23 July 1968 in the "Belgian Linguistic" case, Series A no. 6, p. 31, paras. 3 in fine and 4; the above-mentioned Golder judgment, p. 18, para. 35 in fine; the Luedicke, Belkacem and Koc judgment of 28 November 1978, Series A no. 29, pp. 17-18; para. 42; and the Marckx judgment of

13 June 1979, Series A no. 31, p. 15, para. 31)

να αναγνωρι-

είχε εξουσία
καστικής αρ-
πιτόφασή του
αση του Αγ-
συνιστούσε
έγγραφα.

να εκτελέ-
γο σε κατα-

ης ύπαρξης
παραπέρα
απόφας, η
έχει εκδοθεί

αι ότι από-
μεταξύ των

η δίκη, το
ακώλυτης
αυρητικά ή
ίντως ανα-
ς που έχει
διαπιστω-
υή δικηγό-
/ υπόθεσή

μφανιστεί
και ουσια-
έν αξιώνει
θέσεις, α-

is A no. 6,
i fine; the
para. 42;

ξιώνει εν τούτοις την ύπαρξη μέτρων που θα έχουν ως ουσιαστικό αποτέλεσμα την ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

3.7.2. Στην προκειμένη περίπτωση ο εναγόμενος σύζυγος, αν και αρχικά είχε δικηγόρους, αναγκάστηκε στη συνέχεια να υπερασπιστεί μόνος τον εαυτό του λόγω έλλειψης ρευστότητας. Ο Άγγλος Δικαστής αναφέρεται εκτενώς στο ζήτημα τούτο στην απόφασή του και επισημαίνει, αφενός, ότι ο σύζυγος αποδείχτηκε άριστος και επάξιος εκπρόσωπος του εαυτού του και, αφετέρου, ότι στη δίκη συμμετείχαν ως παρεμβαίνουσες με δικηγόρους εταιρίες συμφερόντων του συζύγου, και άρα στην ουσία "όλοι τραγουδούσαν το ίδιο τραγούδι" ("sang the same song"). Περαιτέρω ο Άγγλος Δικαστής επισημαίνει ότι έπραξε ό,τι ήταν εφικτό, προκειμένου να διευκολύνει τη θέση του συζύγου, αφήνοντάς τον μεταξύ άλλων να καταθέσει τελευταίος τις τελικές του προτάσεις, κάτι που κανονικά αποτελούσε δικαίωμα της συζύγου.

3.7.3. Όμως, παρά τις προσπάθειες του δικαστή, το δικαίωμα του συζύγου για πραγματικά ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν φαίνεται να ικανοποιήθηκε στην προκειμένη περίπτωση. Το ζήτημα αυτό πρέπει πάντα να κρίνεται με βάση τις αντικειμενικές καταστάσεις που υφίσταντο κατά τη διάρκεια της δίκης. Ο εναγόμενος σύζυγος είχε στην ουσία να αντιμετωπίσει μια ομάδα εξειδικευμένων στο θέμα δικηγόρων, των οποίων μάλιστα η αμοιβή ανήλθε σε μερικές εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ. Είναι ακόμα αδιαμφισβήτητο γεγονός πως σε μία τόσο τεχνική δίκη, όπως η επιδίκαση διατροφής, η οποία μάλιστα αντιμετώπισε ως προδικαστικά ζητήματα σωρεία άλλων ζητημάτων, η αυτοπρόσωπη παρουσία του συζύγου από τη μία πλευρά απέναντι σε πολυπληθή ομάδα δικηγόρων από την άλλη, μόνον ως σύμφωνη με τη θεμελιώδη αρχή για ελεύθερη και ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί.

4.

Πόρισμα

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα της μελέτης μας καταλήγουμε στο πόρισμα ότι η αναγνώριση του δεδικασμένου και η κήρυξη της εκτελεστότητας στην Ελλάδα της (αναφερόμενης στην προτασόμενη αφετηρία) απόφασης του αγγλικού δικαστηρίου εμποδίζεται λόγω αντίθεσής της στην ευρωπαϊκή και στην εθνική ελληνική δημόσια τάξη.

Αθήνα, 14 Ιανουαρίου 2004

is A no. 6,
i fine; the
para. 42;